

Asia: VN/34275/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asetuksen sisältönä olisi se, että tuntipalkkion määrä olisi jatkossa 120 euroa nykyisen 110 euron asemesta. Tarkoituksena on esittelymuistioluonnoksen mukaan poistaa epäselvä oikeustila, joka on syntynyt siksi, että korkein oikeus (KKO:2024:71) ja korkein hallinto-oikeus (KHO:2024:129) ovat antaneet muistiossa mainitut keskenään ristiriitaiset ratkaisut siitä, voidaanko nykyistä 110 euron tuntipalkkiota pitää oikeusapulain 17 §:ssä edellytetyllä tavalla

kohtuullisena.

Ylimmän laillisuusvalvojan tehtävänä ei ole ennakkolliseen säädösvalvontaan kuuluvassa laillisuusvalvonnallisessa lausunnossa ottaa kantaa siihen, mitä olisi pidettävä oikeana palkkiotasona. Totean, että palkkiotason asettamiseen liittyy valtionaloudellisia ja siten eduskunnan budjettivaltaan liittyviä sekä palkkiotason kohtuullisuuden tarkempaa määrittelyä erilaisissa tilanteissa mutta perusteiltaan yhdenvertaisella tavalla koskevia, periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia kysymyksiä, jotka kuuluvat valtiollisessa vallanjaossa lainsäädännössä ratkaistaviksi. Oikeusapulaissa on yksilöity asetuksenantovaltuus, jossa palkkion tasoa koskeva lainsäätäjän tarkempi harkinta on osoitettu valtioneuvoston asetuksella valtioneuvoston käytettäväksi. Asetuksella säätämiseksi johtuu oikeudellisina rajoituksina muun muassa perustuslain 21 §:n oikeuteen oikeusturvaan pohjautuva vaatimus siitä, että palkkiotaso tukee oikeusavun asiakkaiden oikeusturvan toteutumista. Asetuksen mukainen palkkiotaso olisi ainakin ongelmallinen, mikäli tuntipalkkion alhaisen tason vuoksi ei olisi saatavilla päteviä oikeusavustajia. Kun perustelumuistiossa ei ole tuotu esille tällaisia ongelmia eikä niitä ole minulla yleisesti tiedossa, niin oikeudellista estettä nyt esillä olevan asetuksen antamiselle ja siten mainitun korotuksen tekemiselle (edellyttäen luonnollisesti, että noudatetaan asiaan

kuuluvaa menettelyä kuten raha-asiainvaliokunnan käsittelyä) ei ole. Ehdotettu asetusmuutos lienee oikeansuuntainen ja kiireellinen toimi epäselvän oikeustilan poistamiseksi ja oikeusavun saatavuuden näkökulmasta. Ministeriön on perusteltua vielä jatkovalmistelussa varmistua, ettei

oikeusavun saatavuuden näkökulmasta ehdotetulle palkkiotasolle ole estettä.

Totean kuitenkin, ettei ehdotettu muutos välttämättä poista kaikilta osin sitä epäselvyyttä, joka nyt on syntynyt. Korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO:2024:71), joka sinänsä on yksittäistapaus, oli viitattu siihen, että ”110 euron tuntipalkkion kohtuullisuuden arviointi vertaamalla sitä vastaavanlaisissa asioissa yleensä veloitettavaan palkkioon sekä arvioimalla kohtuullisuutta oikeuspalvelujen tuottamisen kustannusten ja yleisen kustannus- ja ansiotason kehityksen perusteella osoittaa selvästi, että tuntipalkkio on hyvin alhainen” ja että 130 euron tuntipalkkio ”vastaa palkkioasetuksen 6 §:n mukaista määrää vuonna 2014, jolloin pykälää viimeksi muutettiin, kun huomioon otetaan kustannus- ja ansiotason kehitys sanotusta vuodesta vuoteen 2022” (kohdat 28 ja 31). Ei liene poissuljettua, että ainakin joissain tapauksissa tuomioistuimet jatkossakin tukeutuisivat tämänkaltaiseen arviointiin, vaikka asetuksella palkkiotasoa nostettaisiinkin. Muistiossa onkin todettu, että oikeustilaa ”pyritään” selkeyttämään.

Luikku Laura
Oikeuskanslerinvirasto